Leven in Rome

# ROSITA STEENBEEK

# LEVEN in ROME

2021 Prometheus Amsterdam

Deze columns zijn eerder verschenen in *Italië Magazine*.

© 2021 Rosita Steenbeek
Omslagontwerp Suzan Beijer
Foto omslag Art Khachatrian
Foto auteur Frank Ruiter
Zetwerk Mat-Zet bv, Huizen
www.uitgeverijprometheus.nl
ISBN 978 90 446 4750 1

# *Het oudste beroep*

We hebben afgesproken in Libreria Caffè Bohemien. Valentina zit op een blauwfluwelen sofa en is verzonken in een boek. Een jongeman speelt op de piano die staat ingeklemd tussen een paar boekenkasten. Er zitten meer mensen te lezen, een boek in de ene hand, een glas wijn in de andere.

We zijn in het hart van Rione Monti, de tweeduizend jaar oude volkswijk van Rome.

Mijn vriendin Valentina die hier vlakbij woont en als chef-kok werkt, is net terug uit Tarquinia waar ze dit keer geen Etruskische schatten heeft opgedolven maar granaatappels heeft geplukt. Er glanst er een op tafel. Die heeft ze voor mij meegenomen.

'Kijk, ze hebben hier de epigrammen van Martialis,' zegt ze terwijl ze me de bundel laat zien. 'De inspiratie deed hij op in deze buurt. Het gaat dan ook allemaal over drinkebroers, pedofielen, hoeren en armoedzaaiers.'

Ze leest een paar regels voor: '"Candidus, jij hebt landerijen voor jou alleen, gouden schalen voor jou alleen, Caecubische wijn uit het jaar van Opinius heb je alleen voor

jezelf, evenals je hart. Maar je vrouw, Candidus, is van iedereen!" Ook toen al was dit de buurt van de kroegen en de *lupanari*. Je weet dat *lupa* niet alleen wolvin betekent? Een toepasselijk symbool van Rome.'

'Is het echt zo dat dat antieke beroep hier nog steeds…?'

Valentina knikt.

Vaak heb ik door deze straten gelopen maar nog nooit iets gemerkt.

Wanneer ons glas leeg is gaan we zoals afgesproken een wandeling maken.

Buiten wijst Valentina op de deur naast ons boekencafé, die met klimop is omgroeid.

'Hier werkt bijvoorbeeld zo'n dame. Ze is grootmoeder. *Molto simpatica* en nog steeds aantrekkelijk.'

Aan de overkant is een kleine boekwinkel.

'Na sluitingstijd staat er altijd een bak met gratis boeken waarin je kunt grabbelen.'

We wandelen naar de Via Urbana die tweeduizend jaar terug de Vicus Patricius heette.

'Hier ergens is Julius Caesar geboren. Verschillende osteria's adverteren ermee dat dat plaatsvond precies op de plek waar zij hun pasta bereiden. Kijk die *bambina*.'

Een hoogblonde vrouw van een jaar of 35 staat geleund tegen een muur. Ze ziet eruit als een gewone Romeinse vrouw die op een vriendin of kind wacht.

'Nero zwierf hier rond verkleed als vrouw. Hij gaf zich over aan allerlei uitspattingen en peilde intussen hoe het volk over hem dacht.'

We lopen verder naar de Via dei Capocci waar het uitgestorven is en stil. De deuren van enkele trattoria's staan

open maar op dit uur zit er niemand.

Van achter een raam wordt Valentina gegroet door een rijpere dame.

Even verderop gaat Valentina's blik naar een gordijn van kralen dat voor een poort hangt.

'Daar zit Petronia. Ik ken haar al heel lang.'

Achter de kralen brandt zo'n zelfde in rood omhulsel gevat kaarsje dat je in kerken ziet en er staat een televisie aan.

'Bij haar kun je ook geld lenen. Toen ik dat een keer deed ontmoette ik daar de *carabiniere* die ik had leren kennen toen hij het portier van zijn auto opende terwijl ik langsfietste. Mijn pols was gebroken. Hij vroeg me om een gunst: of ik níet wilde zeggen dat het met een dienstwagen gebeurd was. "Geen probleem carabiniere." Nu begreep ik dat ik wederom mijn mond moest houden. Ik weet niet of hij een klant was of dat hij beschermgeld van Petronia kwam innen.'

Valentina wijst me nog op een paar andere vrouwen die ik voor doorsnee bewoonsters van de buurt zou hebben gehouden.

'Ze worden volledig geaccepteerd. Er zijn wel eens nieuwkomers die vinden dat deze buurt "schoongemaakt" moet worden, maar dat zal nooit lukken want dan krijgen ze de bevolking over zich heen. De dames horen erbij, al tweeduizend jaar.'

Als we terug zijn van ons ommetje wandelt de blonde vrouw die op iemand leek te wachten, weg met een man. Een andere heer die uit de groen omrankte deur is gekomen, doet een greep in de bak met gratis boeken.

'Zie je, het is de mooiste en meest ontspannen buurt van Rome.'

# *Het kanon van Rome*

Soms hoor je hem, het kanon van Rome, op zondag of in de maand augustus, wanneer er geen verkeer is, maar meestal wordt de knal overstemd door het kabaal van de stad.

Sinds 1847 lost *il mostro* elke dag om twaalf uur een schot. Deze traditie is ingesteld door paus Pius IX opdat de klokken van Rome allemaal tegelijk zouden beieren. Tijdens de oorlog zweeg dit schiettuig maar bij de 2712de verjaardag van Rome werd de traditie op 21 april 1959 in ere hersteld. Onlangs leek het of Rome onder vuur lag toen er 150 schoten werden gelost, voor elk jaar van het, vergeleken bij haar hoofdstad, zo prille Italië.

Via de smalle straatjes van Trastevere kom ik op de brede Via Garibaldi die de berg op kronkelt, langs de San Pietro in Montorio gebouwd op de plek waar Petrus gekruisigd zou zijn en waar het in het voorjaar glanst van de vuurvliegjes.

De weg voert naar een laan die wordt geflankeerd door beelden van het puikje der duizend roodhemden die Italië schiepen, aangevoerd door Garibaldi van wie een ruiterstandbeeld zich hoog verheft op het plein waar de laan

naartoe voert. Zijn blik is gericht op het Vaticaan en aan zijn voeten ligt de stad, op haar allermooist. De sokkel draagt zijn spreuk: '*O Roma o morte*.'

Mensen buigen zich over een muurtje en kijken naar het kanon dat al klaarstaat. Ik daal af tot vlak bij het wapen dat er eleganter uitziet dan ik dacht. Drie jonge militairen, twee mannen en een vrouw, zijn vrolijk aan het babbelen. Een vader doet zijn zoontje voor hoe hij straks zijn handen tegen zijn oren moet drukken.

De militairen gaan zwijgend naast elkaar in de houding staan. Dan geeft de vrouw commando's op luide, afgemeten toon. De twee jongemannen nemen plaats aan weerskanten van het kanon.

'Laden!'

Een van de jongens loopt de kanongarage binnen, komt terug met een groot blik, stopt het in het kanon en keert terug naar zijn plek. De vrouw telt af, van tien tot nul.

'*Fuoco*!'

Een daverende knal weerklinkt, waar ik toch nog van schrik.

Rome is even aan het zicht onttrokken door de bruine rook. Een duif komt tevoorschijn uit de kruitdamp en vliegt ongedeerd verder naar blauwe verten.

Alle klokken van Rome beginnen te beieren.

'*Ancora*! Nog een keer!' roept het jongetje dat zijn handen weer van zijn oren heeft gehaald.

Maar nadat het verkreukelde blik is verwijderd, rollen de soldaten het kanon weer naar binnen.

Ik drink een *caffè* bij de bar en ga op een bankje zitten.

Een oudere heer neemt plaats op het andere uiteinde

van het bankje en samen kijken we naar het schouwspel van al die koepels en torens, de Albaanse heuvels op de achtergrond.

'Hier word je toch stil van,' zegt hij.

'Het kanon niet.'

'Mijn leven lang woon ik op de Gianicolo en ik schrik nog vaak. Soms waarschuw ik mensen die hier argeloos een ijsje zitten te eten. "Pas op, straks klinkt er een schot." Als dat ook echt gebeurt, worden ze doodsbang.'

Het was een mooi feest zegt hij. 'Hoe het precies zit met die eenheid weet ik niet maar ik vind wel dat Italië Italië is. Ernstig dat die ene wiens naam ik niet wil noemen en over wie ik niks wil horen of in de krant wil lezen, de boel verpest. Jammer dat er een losse flodder in dat kanon zit want het is gericht op het gebouw waar die figuur zetelt. Je kent de uitspraak: Wat de barbaren niet deden, deden de Barberini. Maar die ene spant de kroon.'

'Peppe, ik hou van je!' klinkt het luid.

Een jongeman roept door een megafoon. Naast hem staat een vrouw met een verrekijker.

'Ze leggen contact met een vriend die achter de tralies zit.'

Aan de voet van de heuvel ligt de gevangenis, Regina Coeli, Hemelkoningin.

'*A casa tutto bene*!' Thuis alles goed!

Iets verderop staat een vuurtoren die 's avonds licht geeft in de kleuren van de Italiaanse vlag.

# *Naar het ziekenhuis*

Een afspraak in ziekenhuis Fatebenefratelli zou gemakkelijker geweest zijn want dat ligt vijf minuten lopen van mijn huis, en ook romantischer, op dat eiland midden in de Tiber. Mijn zusje heeft er een week doorgebracht. Elke dag kreeg ze een menukaart aangereikt en kon ze kiezen uit de smakelijkste gerechten. Bij de maaltijd werd een stevig glas rode wijn aanbevolen vanwege het effect op de bloeddruk. Ze deelde de kamer met een oude dame die trouw bezoek kreeg van haar zoon. De dame had nog een andere zoon, vertelde ze. Die was beter, maar helaas dood. Deze was verwend; weggelopen bij zijn vrouw en terug bij zijn moeder omdat die lekkerder kookte en niet te beroerd was om twee keer per dag een overhemd te strijken.

Toen ik met een plotselinge verlamming van een gezichtshelft vanuit Bethlehem in Rome terugkeerde belde ik een bevriende Nederlandse neurologe, Dorothée, die jaren in een Romeins ziekenhuis had gewerkt. Vlak daarna ontving ik een telefoontje van een Italiaanse collega van haar die mij de volgende dag verwachtte in Ospedale San Filippo

Neri, elf kilometer bij mij vandaan. Ik nam een taxi die vervolgens voornamelijk stilstond vanwege het drukke verkeer. Dorothée had me verteld dat het hier niet ongewoon is dat patiënten te laat op een afspraak komen of helemaal niet verschijnen. Daar wordt laconiek op gereageerd en artsen kunnen ook ineens iets anders te doen hebben, bijvoorbeeld lunchen. Patiënten reageren daar net zo gelijkmoedig op. Bij medische conferenties lopen mensen rustig de zaal uit wanneer de lezing niet boeit.

Veel te laat arriveerde ik bij Ospedale San Filippo Neri. Via de hoofdingang kwam ik in een grote vale ruimte gedomineerd door een televisiescherm waarop een kookprogramma werd gepresenteerd. Op gammele bankjes zaten mensen te kletsen. Achter een loket waarboven stond geschreven: CONTATTI CON IL PUBBLICO, zat een vrouw zich op te maken. Neurologie bleek nog een fikse wandeling, door grauwe gangen, langs deuren die openstonden naar slordige kamers en zalen met versleten kasten, krakkemikkige stoelen en tafels. Overal stond de televisie op volle kracht aan en vanaf elke muur glimlachte de Madonna me sereen toe. Ten slotte bereikte ik *Neurologia*. Een kleine vrouw kwam me met uitgestrekte hand tegemoet en stelde al snel de diagnose ziekte van Bell. Een man in een knalrood pak kwam me ophalen om een eeg te maken.

De kwaal moest vanzelf overgaan maar ze zouden er alles aan doen de genezing te bespoedigen. Daadkrachtig begon *dottoressa* Marta recepten te schrijven voor medicijnen, vitamines en maagbeschermers. Verder moest ik goed eten en zeker een glas rode wijn niet schuwen. Het raadselachtige resultaat van de eeg kreeg ik mee zoals je hier altijd

alles meekrijgt, ook röntgenfoto's en hersenscans.

Vanochtend belde dottoressa Marta: 'Kun je straks je gezicht weer even laten zien?'

Inmiddels had ik gehoord dat ik bij *stazione* San Pietro in een treintje kon stappen dat voor het ziekenhuis stopt. Ik verheugde me op het tochtje over dit onbekende traject maar naar buiten kijken was niet mogelijk omdat elke ruit met spuitbussen was bewerkt door de *graffitari*. Binnen in de trein was daarentegen van alles te zien: een meisje wier neus schuilging achter een enorme pleister, een dikke dame verbonden met een infuus aan een rek waar haar echtgenoot over waakte, een stoere bink met een arm in gips dat was volgeklad met liefdesverklaringen en hartjes.

Toen al deze gehavende mensen aanstalten maakten de trein te verlaten ging ik er vanzelfsprekend achteraan. Maar bij het uitstappen las ik in grote letters GEMELLI, de naam van weer een ander ziekenhuis.

Twee stations verder was ik op mijn adres. Wanneer ik na geruststellende woorden van dottoressa Marta die me een caffè aanbood, extra medicijnen en vitamines voorschreef, bloed liet aftappen, en afscheid nam met een paar dikke zoenen, weer in de geblindeerde trein stap, beland ik tegenover een oude heer met een plastic kraag om zijn nek.

'Van die *malattia di Bell* word je niet bepaald *bella*,' verontschuldig ik me voor mijn scheve lach.

'U heeft *una faccia molto interessante*. *Picassiana*.'

Ze blijven charmant, die Italianen.

# *Vrouwenbescherming*

In het metrostation bij het Colosseum wordt mij door een jongeman een folder aangereikt. Zal wel weer van een nieuw restaurant zijn of korting bij een solarium of een nieuwe outlet van dure merkkleding. Ik stop de folder in mijn tas en haast me naar het perron. Wanneer ik heb plaatsgenomen in de kleurig beschilderde metro, bekijk ik de folder. Op de roze voorkant staat het gezicht van een jonge vrouw omringd door bloemen, haar ogen zijn gesloten en ze heeft een gelukzalige glimlach om haar lippen. Een nieuwe schoonheidssalon? Dan lees ik de tekst: '*Vademecum per la tua sicurezza*.' Vademecum voor jouw veiligheid.

Ook andere vrouwen zitten te studeren op het foldertje.

'Veiligheid, een luxe die wij vrouwen ons vandaag willen kunnen veroorloven,' lees ik verder.

'Wat krijgen we nou?' zegt een smaakvol geklede, hooggehakte vrouw van een jaar of veertig die tegenover me zit. 'Dit zijn dingen die mijn moeder tegen me zei toen ik vijftien was.'

Ook andere vrouwen drukken hun verbazing uit die

overgaat in verontwaardiging. De mannelijke metroreizigers volgen het gesprek met bevreemding en zeggen niets.

Ik lees het rijtje adviezen. Ga niet 's avonds alleen de straat op en zeker niet in uitdagende kleren. Als je toch de deur uit moet, laat je begeleiden door een man.

'Van wie gaat dit uit?'

'Van de gemeenteraad van Rome.'

'Als ze het zo goed met ons voorhebben laten ze dan zorgen dat vrouwen beter vertegenwoordigd zijn in het gemeentebestuur.'

'Laten ze dat geld steken in folders voor mannen waarin staat dat ze zich hebben te gedragen.'

'Het meeste seksueel geweld vindt plaats binnenshuis, door de echtgenoot of naaste familie.'

'Ze kunnen beter schrijven: ga de deur uit, trouw niet.'

'Laatst werd een studente aangerand in een wc van de universiteit. Dus het advies zou moeten zijn: "Ga niet studeren. Ga niet naar de wc."'

'Bij ons op school mag je geen minirok meer dragen,' zegt een meisje in spijkerbroek.

'In sommige badplaatsen kun je sinds kort een boete van 500 euro krijgen wanneer je buiten het strand, bijvoorbeeld in een park, in strandkleding wordt betrapt.'

'Allemaal het gevolg van een nieuwe wet van Berlusconi die burgemeesters meer vrijheid geeft.'

'Hebben jullie gezien hoe de folder eindigt?'

Ik lees op de laatste pagina: 'Vrij om je veilig te voelen.'

Die vrijheid kun je veroveren door een apparaatje te kopen dat is uitgetest in Rome waarmee je door één druk op de knop contact legt met de politie die dan weet waar jij

wordt belaagd. Het dingetje kost 300 euro, maar via het gemeentebestuur van Rome kun je hem met korting krijgen.

'Er zit gewoon een slimme zakenman achter.'

'Berlusconi.'

'We worden als kleine kinderen behandeld.'

'Als zwakke stakkers.'

'Als dingen. Dit moeten we niet pikken!'

Twee dagen later is er een demonstratie op Piazza Trilussa in Trastevere. Niet toevallig op die plek want het plein is genoemd naar de dichter die in Romeins dialect politieke en sociale misstanden op de korrel nam. Een drom vrouwen heeft zich verzameld bij zijn standbeeld en rond de zestiende-eeuwse fontein die werd ontworpen door Vasanzio, die eigenlijk Van Santen heette en uit Utrecht kwam. Er staan ook vrouwen ín de fontein, gehuld in badpak. Ze houden spandoeken vast met daarop: WIJ LATEN ONS NIET BANG MAKEN! en WIJ VOELEN ONS VEILIG IN ROME EN KLEDEN ONS ZOALS WIJ WILLEN.

Op enige afstand staan wat agenten, pet op het hoofd, ontspannen toe te kijken.

Het is een land van regels en verboden maar ook een land waar niemand zich daar wat van aantrekt.

Wanneer een groepje vrouwen in bikini ten slotte heupwiegend wegdeint over de drukke straat, trekken de agenten geen bonnenboekje maar roepen '*Complimenti alla mamma!*'